

84.Ук7
С 84

Стрельбицкий

ВЕРСИЯ ПРОМЕТЕЯ

Михайло
Стрельбицький

ВЕРСІЯ
ПРОМЕТЕЯ

ПОЕЗІЇ

КИЇВ
ВИДАВНИЦТВО
ЦК ЛКСМУ «МОЛОДЬ»
1990

ББК 84Ук7
С84

Нову збірку поета з Вінничини склали цикли віршів, з яких постають подвиги покоління фронтовиків і повоєнне дитинство, сьогоdnішній творчий будень, радощі й тривоги, кохання і животрепетне відлуння далеких епох, світлий образ Т. Г. Шевченка, екологічна проблематика. Ліризм, настроєвість тут нерідко переплітаються з гумором, гротеском.

Новый сборник поэта составили стихи о подвигах фронтовиков и послевоенном детстве, сегодняшних творческих буднях, радостях и тревогах, о любви и отзвуках далеких эпох, о светлом образе Т. Г. Шевченко, экологическая проблематика. Лиризм здесь часто переплетается с юмором, гротеском.

Редактор *О. М. Бригинець*

Художнє оформлення *В. І. Бариви*

С 4702640202 — 083 49.90
М228(04) — 90

ISBN 5-7720-0392-5

© Михайло Стрельбицький, 1990

1. Післявоєнні

* * *

Зовемося післявоєнні,
Кого батьки-фронтовики
(Ну а кого — тиловики)
Творили в радіснім натхненні,
Творили, сил останніх певні,
Творили, кривні і не кривні,
І за літами йшли роки.

Батькам — утіха: в добрий час
Війну убили, поховали,
Землянку в пісні відшукали
І хлопчаків збитошних —
нас...

Росли, сміялись насправжки.
Батьків на всіх не вистачало,
Штанців на всіх не вистачало,
Та ми державі позичали
Блискучі наші п'ятаки.

Щоби, допоки підростем,
З руїн піднялися заводи,
Щоб сонце сходило зі сходу,
Світило в хащі теорем.

Батькам здавалось: заживем,
Життя розгонисто береться,
І забувать не доведеться
Уже — хоч скільки не пройдем —
Ні полководців, ні поем,

Ні називати ночі днем,
Країна, як велике серце,
Гамує щем...

Між нас так мало голосних,
Дерзаємо ж не потай миру.
Несем, як за поруку миру,
Згадки — свої, батьків своїх.

І голосами убієнних
Земля тривожить наші сни.
Бо ми — з найперших повоєнних,
Із-під війни,
З-під борони.

* * *

Школярки, збитошні пастушки,
Вкраїнські діти капітана Гранта,
Виловлюєм кротів, як диверсантів,
А з фотографій дивляться батьки.

Як диверсанти, ловляться кроти.
Карбованця (старими) шкурка варта.
(Як перший сорт. Всього ж їх три сорти,
Четверта — втіха, трохи терпкувата,
Сльозою материнською ряхтить.)

Гойдає нас черешня лісова,
Годує щедро лісова черешня.
Колоссячко, віщуючи жнива,
Гойдає душу, в очі правду чеше.

Стерня — не терня, степ — не манівці,
Остюк — не скалка, скалка — не осколок,
Сльоза — не плач, загиблі — не мерці,
Щодня — не вічно, завтра — не ніколи.

На тім же й світ, здригаючись, стоїть,
На тім же й пісня — та, що скільки світу...
І книжка та, що з глибини століть,
І книжка та, що в глибину століть
Веде — при каганці — допоки світу.

ЧЕРЕДА

Це ж навмисне
рябошерста череда,
рябомисла, рябохитра череда,
конюшиною гордує, на тирловисько простує
одностаїно,
рябовперта череда.

Переблискує роса, непотрібні словеса,
підірвались журавлі на мінах.
Забарилася сльоза, заблудилася сльоза
на шляхах батьківських,
на стежинах.

Упадає в полі грім, виростає в полі грім,
понад чередою стала хмара.
Дощ полоще небеса —
ну які тут словеса? —
пастушкам чуби змиває хмара.

Рябомисла череда, рябохитра череда
затіває вилазку в пшеницю,
і тобі ані стида, отака уже біда —
рябовпертій спокій тільки сниться.

Поженемо до села, рябомисла путь лягла...
А й дарма ж нас кличуть байстриюками!
Ні до чого словеса — упадаєм в небеса,
гей, п'ятидесятьми роками.

* * *

Батько трофей із війни привіз:
німецьку гармошку,
уся перламутрова,
йому одному послужна.
Батько трофей ще один привіз —
полонез Огінського.

Півні примовкли,
дівчата заслухались,
прихилились тополі,
завмерла трава:
полонез Огінського!

Строчить сусід,
адресує сусід:
«Щось тут не те:
чом гармошка ота
йому одному послужна?»

ВІЧНОВЕСНЯНЕ

Попідтинню глуха кропива
Нашорошила вуха.
На городі м'яка бузина
Для сопілок достигла.
Украдемо кухонні ножі,
Їх нагрівши на сонці,
Перший в році врожай
Зберемо.

* * *

Першотравень сільський закосичений,
Мідь оркестру до блиску начищена,
У легенях дядьків-оркестрантів
Більше радості, аніж повітря.

Медалей передзвін.
Сльоза вдовина.
Співаєм: «Широка...»
Співаєм: «По долинах...»

Маївка лісова,
Промови ненаписані,
Непереможний вальс
Надії виколисує.

Тут продають ситро,
І пиво душу радує.
Вгощаються. «На трьох»
Ніхто тут не вигадує.

Ще доцвітає ряст.
Запахла вже фіалка.
Ще сонця раз у раз
Виходить з ладу прядка.

Ще хлопці — хлопчаки,
Вже дівчуки — дівчата.
Ще смокчуть цигарки.
Вже вчаться чарувати.

У хащі лісовій,
В казковім безгомінні
Відлунь роїться рій,
Встають загиблих тіні.

Віктору Загурському

Ми грались у війну,
народжені, не вбиті,
одягнуті, і ситі, і дурні.
Ми весну не одну найвищої блакиті
на тій останній збавили війні.

Ми падати нізачо не хотіли,
атакували, щоб перекричать,
і силою страшною бралось тіло,
і гострозуба на душі печать...
З роками так про те сказати можна,
що ми були коханцями війни:
весела, феєрична, переможна,
вона до нас приходила у сні.

Літа біжать, не сходяться дороги,
і лисина розширює плацдарм,
і нам все рідше сняться перемоги —
частіш уривки побутових драм.
Наснилося ж сьогодні: оборону
тримаємо, а ворог — справжній, злий,
і я останні розстріляв патрони,
й ти порівну останні розділив.

* * *

Невдачі нас підстерігають?
Скажи точніше: бережуть.
А сумніви хай не лякають,
Десь поміж них постане суть.

Бетховенської глухоги
Життя нехай навчає стиха.
Боятись треба глупоти,
Самовдоволеної пихи.

Конкретно-історичний бевзь
Од світового зла страшніший:
Він тут увесь, щасливий весь,
Шукайте ви, йому — «видніше».

Та в тім-то й полягає суть,
Що казуси з усіх на світі
Лише його не бережуть —
Підстерігають, вражі діти.

ГНІВНА ПРИСВЯТА

Ти зустрів мене, як брата,
І узяв мої папери,
І дивився ті папери,
А мене ж не бачив, ні.
Проводжав мене сердечно,
А уже забув про мене,
Руку тис — мене не бачив,
Обіцяв — не знать кому.

Потім виліз на трибуну,
А людей не бачив в залі.
Говорив про наші жертви,
Батька власного згадав...
І сльозина по обличчю
Уповільнено котилась,
Люди в залі одностайно
Співчували — навіть я.

Потім в лавах демонстрантів
Ти усміхнений проходив,
Руки тис, вітав зі святом,
Тільки тут же забував
І кого вітав — не бачив.
Отоді вже закричав я:
«Батько твій поліг на фронті
Не за тебе — ні і ні!»

А й ще головне — уміти брехнуть,
коли правдолюбам заціпило;
по-нашому слово таке увернуть,
щоби рикошетом в самісіньку суть
те слово без промаху цілило.

А для побрехеньки слівця не марнуй,
воно тобі не марниця.

А й ще головне: головного пильнуй,
але зважай на дрібниці.

БЕЗ НАЗВИ

Стара ікона, Ленін і Шевченко,
і муж на фото — молодий, в петлицях,
і телевизор, теж старий-старенький,
іконно схожими усі транслює лиця.

В просторій хаті лунко, як у церкві
чи на вокзалі в обласному центрі,—
ні, не тепера, а давніш, коли
ще руки вмiли, ноги ще могли.

Та й очі ліпше бачили. Гай-гай!
Сказати правду, не для протоколу,
відколи у селі закрили школу,
тимурівці збезвістились, вважай.

В районній вчаться, у триповерховій,
всі зручності для них там і спортзал,
і вчителі там кращі їх виховують,
і не гнітить там бабина сльоза...

Увечері, коли погода гожа,
сусідка приплуганиться, а так.
На господиню гостя трохи схожа,
на гостю — господиня. Бо літа.

Бо телевизор. Раді, що аж ну!
Це ж знов побачать, як той симпатичний,
ловкенький Штірліц виграє війну
під музику приемну, заграничну.

ВЕЛИКОМУЧЕНИЦЯ ЯНІНА

А вона молилася за мене,
Потайки ставала на коліна,
Щоб господь ласкавим був до мене,—
Бабця моя, ластівка, Яніна.

Ластівкою, так, мені здавалась,
Негучна, не дуже й балакуча;
По хазяйству вбогому вправлялась,
На черешню лазила гіркучу.

Овдовівши в році тридцять сьомім,
П'ятеро дрібнят за руки взявши,
Йшла шукати правди до району,
Не знайшла,
Вповільнилась шукавши.

Позички та «позики», податки,
Діти — на картоплі та черешнях,
А прийшла війна — останні статки,
Чорну льоху, німець взяв для рейху.

І дітей своїх із того часу
Вчилась переховувати всяко:
Від німак, а згодом — від Донбасу...
Та недоля скрізь знайде бідаку.

Середульшу, дванадцятилітню,
Староста відвіз до ешелону.
Там,— казав,— її ще й як привітять,
Не боявся, виродок, прокльонів.

Через рік зайшлась сухотним кашлем,
Стала хутко худнути, марніти
Краща вишивальниця, підстарша,
Та й пішла під вишивані квіти.

Старшеньку, уже у сорок восьмим,
Дочекавсь-таки Донбас на шахти.
А невдовзі, леленько, невдовзі
Син єдиний призивавсь в солдати.

Чуло серце: бачаться востаннє.
Так і сталось: ув Уфі далекій,
Там його на гострий білий камінь
Із машини опустили «зеки».

Потім — старість. Тут і ясно стало,
Що життя пройшло між бід і воєн,
Що судьба кругом поскупувала:
П'ять дітей — онуків тільки двоє.

Ті онуки: менша — розвідниця,
Старший — я — бездомний неоженьба.
От воно й доводилось молитисья,
Долі дві випрошувати в неба.

А й сама була вже без здоров'я,
При «дівках» — найменшій та найстаршій.
Те дівоцтво вічним безголов'ям
В хату оберталося, аж страшно.

Поки води міряв я в Одесах,
Поки я в Одесах вина гудив,
Відійшла у царство піднебесне,
Спорядили в путь останню люди.

А мене лихий немов поплутав
Та й пустив у метушливу скруху...
Я заледве встиг — на всіх попутних —
До села під чорні ті хоругви.

До села, що край села стояло,
Теребило френзлі¹ і кашкети,
«Бог простить!» — її «гріхи» прощало
Раз, і вдруге, і востаннє, втретє.

А коли на цвинтарі відкрили
Віко для прощання і припав я
До руки,— бджола підбитокрила
На лице її стрімглав упала.

Бо лице світилось, наче квітка
Соняха в прощальному цвітінні.
І гула, гула бджола-сирітка
У людським раптовім безгомінні.

Бабця моя, ластівка, Яніна,
Це ж вона молилася за мене,
Потайки ставала на коліна,
Щоб господь ласкавим був до мене.

Господи, візьми її до раю —
Може, там такий, бодай колгоспний,
Не розкішний: скибка короваю,
Кислячок, гірких черешень вдосталь.

Там вона тобі в пригоді стане;
Може пряжу сонячну сукати,
Може змайструвати тобі сани,
«Цвіте терен» може заспівати.

¹ Оторочки хустин (місцеве).

Ще й до всього праведників інших,
Неумілих, вредних, вередливих,
Вчитиме, щоб не ставали зліші
І були до тебе справедливі.

Тільки там не зводь її із дідом,
Мялість вже таку яви обом їм:
Він же, хоч всього не менше звідав,
Молодим лишився — в тридцять сьомім.

Дід хай на конюшні там конюшить
І язик тримає за зубами,
Коням не розказує про душі
Янголів з таємними рогами...

Статись може, бабця знов поткнеться
З просьбами про долю для онуків.
Не зважай, скажи: само складеться —
Не без свого болю, не без муки.

ЩЕ, ПОКИ ЩО...

Гербіцидами прибита,
Та ще й словом суржиковим,
Та ще й матом азійтським,
Нива знічено мовчить.
А вона ж, земля ця, звикла
До ласкавішого слова,
До повноголосся співу,—
Йй інакше не прожить.

Не прожити, не родити
Йй, протруеній наскрізно,
Без світанків жайворинних,
Без тепленьких кізячків,—
Як би нам те зрозуміти,
Поки ще не зовсім пізно,
Поки ще козацький розум
Не зійшов на козачків,
не увесь — на козачків.

Поки в світі ще не вечір.
Ще не вечір? Мов не вечір.
Поки ще стражденна нива
Животіє як-не-як,
Ще оглухла не до решти,
Заніміла не до решти,—
Хоч доклав зусиль для того
Не один Діяч-Мастак.

Ні, не повністю оглухла,
Ні, не зовсім заніміла,

Може — й не безповоротно,
Грохи більше, ніж напів-...
Одізвалась — ще! — до мене,
Зашуміла, заясніла,
Розрізняє, де живий — ще! —
Де — мертвопристойний спів.

Розрізняє ледве-ледве,
Колесована зразково,
Гусеничними ум'ята,
Почужіла — не чужа.
Гербіцидами прибита,
Та ще й словом суржиковим,
Та ще й матом азійтським —
Нива, нивонька, душа.

ТРИ РЕЦЕПТИ СЕНТИМЕНТАЛЬНИХ ВІД НАЙТЯЖЧОЇ НЕДУГИ

1. Собі

Полин, і деревій,
і попільцець надій —
в частинах рівних;
кущ полину, і деревію кущ,
і жменька попільцю.
Усе те притруси
податливою рінню
з тих узбереж,
де не надбав терпцю.
Усе те замішай
на мжичці листопаду,
усе те загорни
в глибокі тумани.
І не раніш зими,
як надійде досада,
не міряючи пий.
І, випивши, зітхни.

2. Вам

Прокиньтесь рано-ранісінько —
чорти навкулачки не б'ються ще,
прикиньтесь дужим-дужісіньким,
хлюпніть крижаною в лице.
Од світу всього затаївшися,
піймати старайтесь пісеньку
про те, що... А втім, хай не важить вам,
про тее а чи про це...
Піймавши, не будьте нечемою,

поводьтеся гречно, довірливо,
а там постарайтесь загавитись,
їй дайте піймати себе.
За нею ідіть не лукавлячи,
узгідливо — не догідливо.
З сімейством не варто прощатися.
Навіщо? Нехай хропе.

3. Бозна-кому, кожному, та не всякому

Взяти кропиви жаливої
у надвечір'я в подвір'ячку,
зарослому тою кропивою,
нарвавши, еге ж, голіруч.

Дістати мухи з чорнильниці,
замуленої чорнильниці,
а де вона, тая чорнильниця,—
вивідувать не берусь.

Знайти дерев'яного гудзичка,
обірваного напровесні,
посіяного при okazії
(зотлілого — не біда).

Усе те разом настояти
на слізках майбутнього генія,
колишнього, тобто майбутнього,
й не де-будь собі настояти —
в дуплі старої верби.

Якоїсь-то ночі виждати:
зеленим вогнем спалахне верба,
відродиться не дуплавою
і вам подарує листок.

Листочка того за вітром пустіть,
а вітра того у небі ловіть,
а неба того щоденно беріть
у кожних зустрічних очах.

ОСІНЬ У ГОЛОСІЄВІ

Голосіївський лісі! Оспівати не вмію.
Та й навіщо? Навічно у слові еси.
На узліссі стою. Не стою — полотнію:
Чи то осінь не та,
Чи поменшало в лісі краси?

Певне, осінь не та. Забіліло між листу
папір'я.

Передражнює просинь
масний целофан.
Недобитою пляшкою скалить око узгір'я...
Чи нетяга шалів,
Чи себе святкував графоман?

Бабця сходи мете. Підійду, привітаю,
Пригадати попрошу хранителя лісу цього.
Усміхнеться, просяє: «Звичайно, так-так,
пам'ятаю...»

А чи справді, чи ні —
Все одно не забула його.

Задивлюся в обличчя, притомлене, але
завзяте.
Поправляє хустину — аж більше в лісі
краси.

Враз повірю, що он
Там чекає мене рута-м'ята,
Що не десь-таки тут
Залишив свою душу Максим.

Коли космічні холоди
малу мою остудять душу,
я в те село спішити мушу,
до тої, першої води.

До тих найперших сновидінь,
До мозолів моїх найперших,
до тих незмірних володінь,
нікому не відомих звершень.

До слова того, до словечка,
що й досі лунами бринить,—
бринить, як золота уздечка,
що нікому у ній ходить.

...Примчав. Ходжу. Цвітуть сади,
вітри південні подувають...
Загавивсь... леле! досягають
космічні клятї холоди.

СПОГАДИ СТАРОГО РИБАЛКИ, ЛЕТИЧІВСЬКОГО СТАРОЖИЛА

Як нерестився лящ — церковні тихли дзвони
і торохтіли спокійніш вози,
розмова йшла впівголосу. І коні
ступали впівкопита. Впівгрози
гроза собі погуркувала. Дехто,
щоправда, розспівавшись, забувавсь —
бо травень, бо вже пуп'янки роздерто,
бо червень... Спохопившись, вибачавсь
той дехто. Не здіймали праників
на кладках молодиці для відлунку,
і навіть звук гарячого цілунку
над водами несміло даленів,
як нерестився лящ...

* * *

О ці епохоненависники,
Флюгеродумні крикуни!
Вони уже зробили висновки,
Вони вчорашні — не вони.

Вони збагнули. Просвітилися.
Затаврували. Відреклись.
Новим словечком збагатилися,
Новим іменням запаслись.

На день вчорашній гостро тупцяють,
Такі сьогоднішні, що аж
Здаються збоку трохи куцими,
Коли в словесний входять раж.

А в тій епосі затаврованої,
Гіркій життя триває все ж:
Вампілов зводиться з героями,
Астаф'єв теж, Айтматов теж.

Тютюнник Григір не розмінює
Скарбів дядьківських на хосен,
Костенко Ліна не вирівнює
Шляхів народів і племен.

І Гамлет, кров і плоть Висоцького,
Йому вкорочує віка...
І щось доходить до московського
Студентика й робітника.

До лєнїнградського, одеського,
Ачєй до кїївського, щоб
Хоч їм не брати приклад дє з когo,
Хто служить носїєм оздоб.

Лиш цї епохонєнавїсники
У тїй епосї, в тому днї
Сїдять, не роблять жодних висновків,
Поважні, ситї і хмїльні.

ПОЛЕ ПЕРЕЙМЕНОВУВАНЕ

Як назвали поле Віхтюковим
(Той Віхтюк, запаяний у цинку,
З армії, з далекої країни,
З орденом вернувсь до земляків),
Знак про це поставили на полі,
Знак цей урочисто відкривали,
Розридалась мати Віхтюкова,
Піонери віддали салют.
Фотокор районний постарався,
Написала обласна газета,
Поправляв парторг усіх, хто поле
По-старому — Панщиною — звав.
А тепер це поле у колгоспу
Орендує Твердоступ Микола,
І його, це Поле Віхтюкове,
Люди Твердоступовим зовуть.
Та й зовуть не те щоби знічев'я
Чи в якій ораторській потребі,
А коли когось усовіщають,
Щоб не крав із поля із цього.

ІСТОРИКОВІ

Епоха така пронеслась,
Така уїлася в гени:
Мінер помилявся раз,
Історик — щоденно.

Мінер — по слідах пастушків,
В Алжирі, в Афганістані.
Історик — де тільки умів,—
У школі, на телеекрані.

З істориком не сваривсь
Поет, наївшись макухи.
Поет то за обрій дививсь,
То вічність якусь-то слухав.

Аж поки обрій не впав,
Аж поки сконала вічність,
Удвох ми довили гав
Останніх — тут крити нічим.

Історику-брате, ходім
Мінерів шляхами, не гаймось.
Історику-брате, при тім
Лиш раз — один — помиляймось.

Єсенін, Маяковський, Хвильовий —
Не самогубці, ні, не дезертири,
Дозорці, що, *уздрівши*, сповістили,—
Єсенін, Маяковський, Хвильовий.

Не їхня в тому, граждани, вина,
Що віднайшлось кому зашифрувати
Простий до однозначності сигнал,
Останній вибір честі небагатий,—
Не їхня в тому! Бо коли поет
Кладе в петлю, на дуло пістолета
Свій зрілий хист, свій високосний лет,
Бодай не відвертайтесь від поета.

Бо інший день роковано гряде,
Поетів заступають віршописці,
І не сховати вам очей ніде,
І діти ваші курвляться в колісці.

3. Шевченкова весна

ІДЕ ШЕВЧЕНКОВА ВЕСНА

Опівдні чорна борозна
З-під снігу жовтого дихнула,
Іде Шевченкова весна —
Іде, змагаючи минуле.

Іде, ламаючи льоди,
Іде всебачна, необачна.
Звідтіль — сюди,
Звідсіль — туди
Іде і кожного з нас бачить.

В очах моїх, в очах твоїх
Вогонь засвічує навстрічний,
В словах моїх, в словах твоїх
Шукає і знаходить вічне.

Підвівся ряст, ясніє ліс,
Плуги пливуть під небесами...
Іде — і все спішить у ріст,
Іде між нами, понад нами.

Хрещатим встелює стежки,
На свято обертає будень.
Іде, прошкує навпрошки,
Спішить з минулого
В майбутнє.

ШЕВЧЕНКО ПОЧИНАЄТЬСЯ НЕ З ГОРЯ

Шевченко починається не з горя,
Шевченко — уявіть собі! — не з горя,
Шевченко — уявіть собі! —
з любові,
Правдиво, як із березня весна.

Такий же він спочатку непримітний,
Такий собі звичайний, симпатичний,
Такий собі між люду не останній,
Як брунька у весняному гіллі.

Життя його — пекельник не позаздрить —
Таїть в собі для світу
таємницю.

Як з березня у березень дорога,
З весни у весну незворотній шлях.

Тож пам'ятники всі йому — невдалі,
Не ображайтесь, скульптори,—
невдалі.

Це, може, й добре, що вони не вельми
вдаються.

Як у березні весна.

У П'ЯНОГО ДЯДЬКА В НАУЦІ

Учений дяк Совгир —
Шапчина набакир,
З лінійкою в руках,
Із квартою в думках,—
Учений, що аж страх.
Не попуска дурниць,
Кладе бідаку ниць
І вже той шлях знайде,
Що до ума веде,
До блага і т. д.
Якщо вже каже: «Азі!» —
То ясно всім ураз,
Що то не інший дяк,
Не піп, не попадая,
Не в ячмені будяк.
Він кашу упліта,
Що принесло дитя.
І поважає гріш
Угодників не згірш.
Напам'ять знає вірш.
Такий володар дум.
Але, буває, сум
В очах його майне.
(Хоч тут же і мене,
Мов лихо весняне).
Той сум сідий-сідий,
Немов чужий-чужий.
Задивиться хлоп'я
І тихо скаже: «Я...»
Почує солов'я.

ПЕРШИЙ МАЛЮНОК ОЛІЙНИМИ ФАРБАМИ

Перший малюнок

олійними фарбами —

Другого ступеня срібна медаль...

«Боже, це ж треба в такому бабратись!..»

«Боже, як душу стискає жалі!..»

Перший — олійними... жирними... теплими:

Хлопчик-жебрак і собака якийсь

Діляться хлібом, черствим до нестерпного...

Хто б ти не був, зупинись!

Хто б ти не був, не відводь свого погляду,

Хто б ти не був, не втікай.

Хлопчик без догляду, песик без догляду...

Хто б ти не був, погукай.

Світ-бо існує не божою милістю,

Світ-бо живий не за так —

Білий тому, що найменшою малістю

Ділиться хлопчик-жебрак.

Дош його змочить, а сонечко висушить,

Квітка йому зацвіте.

Дош його змочить, а сонечко висушить,

Стежка — і хлопчик росте.

«Оригінал не вдалось відшукати...»

Меншає шансів, авжеж.

Чи не простили йому адресати?

Чи не вцілів од пожеж?

Чи дожидає, занесений пилом,

Доторку рук? Чи діжде?

Чи рознесло його, може, тротилом? —

Де він, малюнок той, де?

Але кажу: «Ділить хліб із собакою

Хлопчик-жебрак...» — кожен бачить своє.

І провітлівши, і ледь не заплакавши,

Відповідають: малюнок той — е!

1.

У департаментах мертвих душ
Тиша. Пера скриплять.
Снують сновидіння — їх не поруш,—
У департаментах мертвих душ
Мертвії душі сплять.

Прийоми, паради, лицяння, чини —
Патріотичний сон.
Ну а не маєш чого — сочини,
Двері до славонок прочини
Чи... до сіятельних жон.

Превозлюби свій отечеський край —
Імперію мертвих душ.
Стогони? сльози? А ти не зважай,
Люду служивому не заважай,
Будеш державний муж.

2.

Та — «Гайдамаки»! Невже «Кобзаря»
Мало йому і їм?
Малоросійська нехай зоря,—
Цензор не Цезар — слуга царя,
Чином важить своїм.
Іменем добрим своїм!

Підписав. І пройшовся.
Спинився. Присів.

Стрепенувся, задув свічу.
Ніби очки жандармські в ту мить уздрів,
Наче тілом нараз відчув

Гострий холод залізний
Незримих оков,
Неузримого палаша...

ПЕТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ КОРСАКОВ.
Цензор. Жива душа.

АРЕШТ

Арешт чинили посеред Дніпра
У повінь. Причекали. Заманили:
Спішили; торгувались; не спішили.
І виплили. І закінчилась гра.
Квартальний споважнів, як Саваоф,—
Як правди жезл, підносить *предписання*.
Два янголи в жандармських одіяннях
Пообіч нього — а щоб він був здох!..
То... був би інший. Подививсь поет
На береги, що в далях ледве мріли,
На течію і, враз пополотнілий,
Свою судьбу уздрів. А мовив: «Ет...» —
І спокій вдав. Ні смутку, ні сльози.
Не журиться. Ну, мало не співає.
А потім хвильку влучив, добуває
Паперів жмут і до Дніпра: «Неси!»
І Дніпр поніс. «Не сметь!» — кричить
жандарм.

«Я заплачу»,— Солонін¹ натякає.
Квартальний очі долу опускає,
Вагається. Присутніх оглядає...
Зверескує: «Догнати! Я вам дам!»

О Дніпре, Дніпре! Не прийняв еси,
Мою судьбу назад мені вертаєш.
Чи й ти продавсь? Чи, може, натякаєш,
Що як судьба, то вже її — неси?..
І понесу! Спасибі, любий мій,

¹ Солонін З. К.— поміщик, знайомий Шевченка.

Світи мені в безводній дебр-пустині,
Не відрікайся від малого сина,
А слабкість цю прости і зрозумій.
Все ближче Київ. «Боже, виदिбай!» —
Це тут кричали хрещені погане.
Тиран усе пожер, усе споганив —
Богів, і бога, і хрещений край...

Квітневе сонце золотило прах,
Жебрацтво од кварталних не ховалось.
А вже десь на дніпрових на вітрах
Караюсь, мучуся,
Але не каюсь —
Бриніло.

У СЯЄВІ ТОЛСТОВСЬКОЇ СЛЪОЗИ

Герой не той, хто лиш герой,—
У кого серце зряче.
Лев Миколайович Толстой
Над «Наймичкою» плаче.

Не Біблія ж, не слова,
Не перебрех чужинський —
З печалі й гніву ця краса
Про подвиг материнський.

Її велика простота,
Наївність дерзновенна
В Толстому тихо пророста,
Майбутні кільчить зерна.

І хтозна, може, як прийшла
По нього невблаганна,
Йому опорою була
Й та незабутня Ганна,

Що свій полатаний талан
Несла, не упустила —
Через туман, через туман,—
Як знала, як уміла.

СПАСИБІ ЗА ШЕВЧЕНКА!

Однокурсникам Анатолію Церковному та Володимиру Чумаку на спомин про Моринці 1967-го

Як в давнину змагалися міста
Назватись батьківщиною Гомера,
Кирилівка і Моринці сьогодні
Змагаються врожайністю садків,
Тополями і колос-пшеницями,
Привітністю віконець і людей.
Автобус «Київ — Моринці» в'їжджає
В село, де для студентиків на призьбі
Яків Захарович *мовляє* вірші:
Про пташечку і море, що синіє,
Про хвилю в морі, долю козака.
«А прізвище у мене — Полежаєв.
Переселенець батько був, а я
Оці рядочки, хлопці, пам'ятаю,
Відколи сам себе запам'ятав.
Чи навпаки». — По деякім мовчанні.
Читаєм ми — ніяково — свої.
«Ге, бджоли важчають. Знай, дощ
не за горами», —
До хати нас припрошує старий.
У хаті — вже як водиться у хаті —
Існує стіл та й дещо на столі...
«Оце ж мені і стукне сімдесятий,
То будьте свідки й гості. По землі
Тепер які дороги? Більше — траси:
Асфальт, бетон. Ні, я не проти них.
А тішить інше: стежка до Тараса
Не зароста для юних, молодих...»

В розмовах дощ минає і веселка,
Збирає вечір сутіні в саду...
Прощаємось: «Спасибі за Шевченка!» —
«А вам за юність, силу молоду!»

* * *

Чого не вивів Шопен,
Чого не доказав Шевченко,
Про те гадати ще довгенько
Планеті в плетиві антен.

А скільки вже опісля них
Музично-болісно згоріли!..
Ми не дослухали одних,
Ми інших навіть не узріли.

Двигтять, дає за креном крен
Планета в плетиві антен.

ДУШІ БРИНІННЯ

Перечитуючи «Із секретів поетичної творчості» І. Я. Франка

Франко не всі розкрив секрети,
І не покине дивувати:
«Садок вишневий коло хати» —
Рукою гнівного поета.

Журу змагаючи пекельну:
«Реве та стогне Дніпр широкий».
Рукою, хворою смертельно:
«Я не нездужаю, нівроку...»

Бриніння — генія прикмета.
Душа бринить, сягає краю:
«Чи я живу, чи доживаю?» —
Рукою мрійника-поета.

«І не пом'яне батько з сином...»
Ні! «Оживуть степи, озера...»
В нужденній долі України
Така нова засяє ера,

Що вся прокинеться планета,
Щоб не забути, пам'ятати:
Рукою гнівного поета —
«Садок вишневий коло хати».

НА ЧЕРНЕЧУ!

За ранком шугає вечір,
За літом гряде передзим'я.
Так давно не був на Чернечій —
Вже й забув, насправді який я.

ВІН — ВСЮДИ

Навідуймо його якщо й не кожен день,
То кожної надієчки й задуми,
Невелемовні будьмо, тугодуми —
Не безсловесні покручі лишень.

Несім йому суцвіття добрих справ.
Сум'яття? Не приховуймо й сум'яття.
Він силою любові смерть поправ,
Зневірі чорній протиставив: «Браття!»

Якщо ж і помилявсь коли, то лиш на те,
Щоб з вами нам не схибити сьогодні,
Розпізнавати, де воно Не Те
Маскується в личині супермодній.

Навідуймо у місті і в селі,
В степу широкім, у безкрайнім морі,
Навідуймо його по всій землі,
В незмірному космічному просторі.

4. Те, що ми називаєм любов'ю

* * *

Громи у синіх сорочках
крізь ніч ганялись за любов'ю.
Границі ламано,
і слово —
як перестиглий плід гріха.
Сільська ідилія, сільська,
ми не хотіли, не уміли:
єднання душ, єднання тіла —
громи у синіх сорочках.

Хліба столочені стояли
на ранок, мовби на руках
сходив хто поле.
Ми гадали.
Ніяковіючи, згадали:
громи у синіх сорочках.

ПЕРШОКУРСНИЦЬКІ ЗАЛИЦЯННЯ В ОДЕСІ

Хтось із балкона струшує
На буйні наші голови
В п'янкій безпосередності
Сімейну чесну ковдру.

В подвір'я виливається
З усіх балконів, з вулиці,
Зливається, мішається
Магнітофонна юшка.

А вікна обступають нас,
У надвечір'ї множаться,
Триповерхово лаються,
Останнє ділять сонце.

Аж ось таки в одному з них,
Таки на третім поверсі,
У сонячному спалаху —
Світліша того відблиску,
Біліша цвіту яблуні —
Майнула.

Все — випадок. І те, що ми
все ще не стрілися з тобою,
і те, що назовем судьбою
поміж морями і людьми.
І те, що з космосу мигцем
на долю нашу випадає,
й лицем осяяне лице,
яке ще довго-довго сяє.
І те, чого не встиг Держстрах
застрахувати в стрімкім прогресі.
І випадковістю пропах
бузок над урвищем в Одесі.
За що такий гіркий талан,
така повсюдна неприсутність
за що? У затінку крила
із випадків ліпити сутність?

Вдихаєш перший сніг,
здіймаєшся навшпиньки,
немов ростеш, і сміх —
безжурно-голосний.
Так, наче тільки сніг
і не було учора,
й нікого не було — все вигадки мої.
Неначе все гаразд,
і варто лиш ступити,
вдихнути перший сніг,
торкнутися плеча...
А я стою — ні в сих
ні в тих...
Я вже далеко.
Це просто перший сніг
затримує мене.

РЕФЛЕКСІЇ

1.

Ввійшла у душу — як вода
у камінь тріснутий. Замерзла.
Тоді відтанула і... щезла
в пісках житейських без сліда.

І сміх і гріх, а більше — плач,
невидимий, той, що руйнує.
І сміх і... хвиля он шліфує
два камінці гостренькі, бач.

2.

І сміх і гріх, а більше — плач,
невидимий, як дощ при сонці,
як нерозпізнаний в масовці
безпечний геній, сам глядач.

Як... як... А певно, що ніяк,
ні з чим той плач не порівняти,
ні з ким його не осміяти.
Хоч допомогти готовий всяк.

3.

Допомогти усяк готов —
не розсміхом, то співчуванням,
демонстративним підніманням
сімейних власних корогов.

За допомогу не гнівлюсь
(життя коротке, і не знати,
чи й сам колись почну повчати,
в пригоді стати щоб комусь).

4.

Когось сердешного колись
могли б потішити немало
моєї пам'яті аннали,
анахронічні арсенали
дивацтв небачених, дивись.

Чи не для того й живемо,
з пережитого щоб лиха
комусь виходила потіха,
як на розпродажі трюмо?

5.

З пережитих наших лих
всього настанеться потроху.
Компрометуючи епоху,
тебе забути я не встиг.

Не встигну, леле, не зумію.
Стою в епох на видноті,
себе так мало розумію,
так мало значу в цім житті.

6.

В епохи кожен — не останній,
на видноті в усіх епох
з нас кожен — геній, напівбог
чи балакун, лайдак останній.

Не всі із тим, звичайно, згодні,
не всякому те по плечу.
Я сам відчув це лиш сьогодні
й тобі кричу про це. Кричу...

7.

Як докричати, догукати?
Куди свій голос посилати?
«Куди» — вже значить і «кому»...
Хіба що світові всьому?

Ввійшла у душу — як вода
у камінь тріснутий. Замерзла.
Тоді відтанула — і щезла
в пісках житейських без сліда.

8.

Сніжок торкнувсь озимини,
озвучив далину,
німу струну самотини
до болю натягнув.

Німа мелодія звучить
оскарженням небес.
Візьмуть й навчуть на світі жить,
як той бездомний пес!

ЗІСТАВЛЕННЯ

Гальма вищать,
мов незмащені двері вночі.
Ліжка скриплять,
ніби ті журавлині ключі.

Ластів'їними гніздами
приліпились ажурні балкони.
Загазовані вулиці,
ніби в тумані, пливуть...
А трамваї іржать, ніби коні підковані.
Ніби луг під дощем, фейерверки цвітуть.

От лиш я,
ніби я.

Приснився сон про нас таки нарешті.
Але нуднющий, мовби наяву:
по набережній наче з ним ідеш ти,
а я за вами назирці пливу.

Вода холодна ламле-трощить кості,
і вже давно б мені піти на дно,
к праматері лихій, к дельфінам в гості,
де все мені було б усе одно.

З наївності тримаюсь, не інакше,
як був такий, лишився й уві сні.
Замислений, замріяний про наше,
Не помічаю навіть: перший сніг.

Сніг навалився, хвилі надірвались,
солоний сніг, не видко берегів.
Я не гукав, а ви не обізвались.
Де дівся я? Душею став снігів.

* * *

Розплутую давній клубок,
Усе в нас було не так.
Як осені перший листок,
У небі кружляє літак.

З того, що не так збулось,
Нам доленька пута в'є.
Все те, що не відбулось,
Поволеньки небом стає.

У небі тому, однак,
Листком кружеляє літак.

* * *

Наберіться мужності,
нуге, смілішим будьте.

Ні, я не вимагаю
нічого надзвичайного.
Не вимагаю, приміром,
говорити дурневі, що він дурень,
усім дурням, хто вони є насправді,
зокрема кожному дурневі
замість вітання,
навіть якщо дурень —
ваш безпосередній начальник.
Нічого такого я не вимагаю,
не прошу.

Просто
скажіть, будь ласка, Вашій дружині:
у неї дуже гарні очі.

ЛИСТУВАННЯ

Осінь,
і, може б, краще з тобою нам
листуватись листками вербовими
чи кленовими-калиновими,
довіряючи їх
вітрам?

Бо поштові ідуть із запізненням,
з недомовками, із трюїзмами,
побажаннями гороїжаться,
а підтекстами — не болять
майже.

Справді б краще з тобою нам
листуватись листками вербовими
чи кленовими-калиновими,
довіряючи їх...
димаю.

Бо поштові іще й спішать же так,
як вагони — встигай завантажувать,
а не встиг, не спромігся — розплачуйся
за простій-перестій
і не плач!

Чи вербовими, чи кленовими,
Чи вишневими-черешневими,
виноградними-безпорадними,
довіряючи їх
дощам.

Їх дощам, їх
землі довіряючи.
По весні — під лопату пускаючи,
ніби в скриньку конверт опускаючи...

Десь-то й відповідь вже іде!

* * *

Місяць в одне заглянув вікно,
Місяць у друге заглянув вікно,
У причілкове заглянув вікно —
Подивувався,
Що ми все отак лицем до лица,
Що ми все отак слівцем до слівця —
Зачудувався.
Місяцю-друзе, продовжуй свій шлях,
Ждуть тебе верби, тополі в полях,
Співні джерела в глибоких ярах,—
Чуєш, не гайся!
Свідку цікавий, до інших ходи,
Нам лиш окатим таким назажди
Запам'ятайся.

НЕВЖЕ?..

Була така погана мить
І нам відкрилось — не сховати,—
Що не уміємо любити,
Що здатні тільки ревнувати.

А за вікном стелився сніг.
Стелився?

Падав як осколки.
Влягався. Влежати не міг.
Ми вийшли. Перейшли на біг.
Побігли ми у різні боки.

І досі мовчки біжимо,
Хоча стрічаємось, як перше,
І топчем ряст, гомонимо
І ніжно боремось за першість.

Невже поникли ми, здались
На волю звичок і досвідчень
І нас єднає лиш

«колись» —
Оте, що кидало у відчай?

СОНЯЧНИЙ ЗАЙЧИК ОДИН НА ДВОХ

Знаю усе на світі
І, може, чого б і не слід,
І що робила сьогодні
Леді Маргарет Сміт.

Не знаю і не вгадаю,
З яких неоглядних світів
Погляд твій зараз вертає —
Такий сумовитий напів.

Чи там він мене знаходив?
Чи там він шукав мене?
Чи я йому там не зашкодив?
Чи не осоромив? Чи не?..

Чи там він мене не кинув
На перехресті доріг?
Чи я там за нього загинув?
Достойно, відважно поліг?

Ти кажеш: «Я так стомилась...» —
І світишся. І мовчиш.
І розмовляти несила.
А розмовляти — коли ж?

Що наше мовчання значить,
Те знає хіба Архілох.
І сниться нам сонячний зайчик,
Один-єдиний на двох.

ЛЬОДОВИКОВИЙ ПЕРІОД

Зранку — ніч,
Встало сонце — ніч,
Ген підбилося — не зігріло.
Серце серцю не йде навстріч:
Льодовиковий період.

Ой не йде,
Ой та й не зове.
Між серцями як між полюсами,
Заповітнее слово, ой, не виживе —
Як голодний незграбний мамонт.

Ніч гряде,
Холодна, як день,
Не єднає і не розлучає.
По квітках, вікових льодах
Місяць човником чалить.

ЗАКЛИНАННЯ

Поки не вибухнув хімкомбінат,
Поки вокзал вантажі пропускає,
Поки літак нашу хату минає,
Серцеві серцем звіряймося влад.

Поки в нітрит переходить нітрат,
Поки хімічних сполук прибуває,
Поки реактор не весь вибухає,
Серцеві серцем звіряймося влад.

Поки туману кислотного хлань
Тихо вповзає на вичахлі луки,
Поки ракети дзьобами пізнань
Лущать небесну хистку шкаралупку,

Поки у дурня останнього десь
Думка одна визріває для всіх нас,
Поки довчиться останній невіглас —
Перший натхненник майбутніх чудес,—

Серцеві серцем звіряймося влад,
Мислю мислі торкаймося гречно,
Поки не вибухнув хімкомбінат,
Поки вокзал стугонить безконечно.

5. Києву нашому тисяча літ і п'ятсот

* * *

Києву нашому тисяча літ і п'ятсот,
Він молодечих своїх не приховує чарів.
Літо йому здобуває висот і висот,
Осінь його кружеляє на крузі гончарнім.

Казку розкажує сива і юна зима,
Дуже виблискує крига дніпрова полянська.
Крига веснянки співає йому, і сама
Лине повз нього, як вперше почута
веснянка.

Скільки доріг увібрав, народив,
поборов,
Скільки тривоги зупинив,
осміявши, розвіяв,
Скільки горів, воскресав знову і знов,—
Знають народи, забути не може Росія.

Тліють в музеях щербаті чужинські мечі,
Тліють осколки. Нетлінні — слова
Святослава.

Хоч перебріхують зміст їх, бува, тлумачі:
Не перекласти ж їм з руської «сором»
і «слава».

В тиші музейній спогадує мудра соха,
Віз, і гарба, і начиння — до вжитку готові.
«Древо життя, очевидячки, не усиха»,—
Хтиво підморгують нам дерев'яні божеві.

Хтиво чи ні, розгадати відтінки — ну як?
В кожному разі, либонь, що
не аскетично...

Мо', розгадає оцей світлосорий хлоп'як,
Може — машина, бозбожниця кібернетична.

У вишиванки узор перфокарта взяла,
У перфокарти бере вишиванка
не смутки.

...Вічний вогонь палить кривду-кормигу
дотла —

Тисяча років йому і п'ятсот, і майбутнє.

КНЯЗЬ ВИБИРАЄ ВІРУ

За «Повістю временних літ»

Як горшка між горшків на торговищі смерд,
як мисливець у стаді найбільшого звіра,
як дружинник, заскочений ворогом, смерть,—
князь вибирає віру.

Перейшло через двір,
як наложниць, тих вір,
кожна хвалить себе, вибирай — ну, задача!
Угадати ж то треба на перший позір —
щоби красна, і мудра, й весела на вдачу.
Отже ж, бблгари з Волги хвалились: живуть
непогано у вірі магометанській.

Ще й по смерті, відомо, творитимуть блуд,
і всіляку розпусту, і сором поганський.

Магомет після смерті, великий пророк,
правовірному кожному дасть передніше
сімдесят — не сімсот, але вельми

вродливих — жінок,

а із них одна — найкрасніша...

Любе князеві видиво тих насолод,

Тільки ж просить за них Магомет, ой,

премного:

обрізання робити, свинини — ні в рот
і не пити питва хмільного!..

Ледве цих відпровадив — з'явлення нове:

«Наша віра є світло. Ми від папи, від Рима.

Землю, зорі і місяць, дихання живе
сотворив наш господь неузримий».—

«Добре,— каже, потилицю чуває князь.—

А який заповіт ваш? і як 'го сповняти?» —

«Першим ділом,— речуть,— об'їдатися зась.

Кріпко маеш поститись. Дух і тіло
смирятися.» —

«Дух і тіло? — не втримавсь і вийшло: Ги-ги!
Знов: господь, а так дбає о людське черево...»

То вони тоді зверхньо: «А ваші боги,
папа каже, єсть просто дерево». —

«Що ж, хай — дерево. Он дерев'яний поріг,
то його обережненько переступайте.

Не зблудіться із ваших тернистих доріг.

Хоч, здається, не вперше приходять

від папи?..»

Ледве цих попрощав, із поклоном прийшли
іудеї хазарські, вчать, немовби їм

не однаково:

«Папа вірує в того, що ми розп'яли,
ми ж — в єдиного бога Авраама, Ісаака,

Іакова!» —

«Хай, в єдиного. Добре. Де ж ваша земля?
І яка вона є у словах і звичаях ваших?» —

«Де була, там нема. Бог прогнав звідтіля.

За гріхи прогнівивсь на батьків наших». —

«Як же інших вчите, — Володимир на те, —
коли вас бог не любить, розвіяв по світу?

Чи й для нас того хочете і несете
нам біду свою? Далі несіте!» —

Понесли. І філософ од греків явивсь.

Про розп'яття розказував і воскресіння.

І про царство небесне. І в язичницьку душу,

дивись,

заронив тої віри насіння.

Певне, був хитрюган,

може, що й інтриган,

але, в кожному разі, — психолог.

Малювання дістав,

розгорнув, показав

суд страшний,

та такий —
у душі похололо!
Тут же і пояснив, що *в душі, а не десь*
холодає від сеї картини
всім, хто, грішний, в Христа
не увірував днесь

і про завтрашне думає
наполовину.

Ці, що зліва стовплєні, грішили, тому
у смолі закиплять, заволають.

Ці, що справа, невхильно служили йому,
в рай небесний вони у веселошах духу
вступають.

І зітхнув Володимир: «Добре тим, хто в раю.
Горе тим, хто у пеклі — лиш «ахи» та

«охи»...» —

«То хрестися», — філософ продовжує мову
свою.

«Ні,— відказує князь,— почекаю ще трохи...»

Почекав. А тим часом літо сплигло.

І покликав бояр своїх, городських старійшин.

Повідає докладно, скільки місій було
і яких, і говорить про грецьку найбільше.

«Обіцяли ж ті греки,— чудно слухати їх:
перейдем в їхню віру, то по смерті

воскреснем.

В іншій вірі — пекельний плодитимем гріх
і, померши, в смолі по самісінькі чресла

денно й нічно кипітимем. Рада яка
ваша буде?..» — І радять бояри і старші:

«Кожен хвалить своє, не знайти дивака,
хто б своє хулити старався.

Якщо хочеш розвідати все насправжки,
то мужів споряди

із очима й вухами:

до брехні незугарних, але говірких,—
розпитають, побачать, послухають».—
Люба князеві й людям ця мова проста.
Вибирали удатних, кмітливих і вірних:
«Йдіть до българ, до німців, у греки і там
все узнайте про їхні віри».—

Подалися послы. А вернулись послы —
знову скликав бояр і старійшин, дружину:
«Викладайте усе, що з доріг принесли».—
І вклонились бувалі мужі й доложили:
«Ми у българ на Волзі ходили в мечеть,
придивлялись, як моляться. Доля гірка їх!
Б'ють поклони. Ударить — сідає, мовчить.
Як безумний, очима блукає.

І нема в них веселощів, лиш велика печаль.
Та й така вже на лицах мальована скруха,
наче їхній той бог в них повис на плечах.
Ні, недобрий закон їх, і в мечетях

велика задуха.

І були ми у німців. На храмові храмі
Перебачили служби у храмах всілякої...

Лиш нічого не запам'яталося нам,
бо краси у тих службах — ніякої.

Та прийшли ми у греки. Сам цар тут візьми
й привітай нас — як видко,

в сердечній потребі

Повели нас на службу святкову, і ми
враз незчулися: де ми — на землі чи на небі?
Бо нема на землі ні пишнот, ні видовищ

таких.

Як про них вам повісти, щоб ви, молоді
чи старі ви

загадались бодай. Не зумієм таки.

А що співи!.. О співи! Божественні співи!» —

Стрепенулись бояри: «Оце, князю, для нас!
Та й з усього видать, що закон не согірший,

бо інакше хіба б ним перейнялась
Ольга, баба твоя, із людей наймудріша?» —
І спитав Володимир: «Де хреститися
будем?» —
І вони відказали: «А де тобі любо».

Але ще одне літо пройшло-відійшло
під Перуновими батогами.
Князь ходив до Почайни, труждав чоло,
з дерев'яними радивсь богами...
Як горшка між горшків на торговищі смерд,
як мисливець у стаді найбільшого звіра,
як дружинник, заскочений ворогом, смерть, —
князь вибирає віру.
Щоби красна, і мудра, й весела була...
Повелів збиратися воям!
Відчайдушно задуму прогнав із чола,
вирушав... у розвідку боем.
Щоб не здумали, віру дававши, узять
честь і гонор, поставити на коліна,
йшов з мечем по хреста. Глядь —
звабливо стоять
міста грецького Корсуня стіни.
Обложив. Став на відстань польоту стріли.
«Хоч три літа стоятиму», — мовив.
Відбивалися. Худнути почали.
А при тому лютішали мовби.
Повелів тоді воям до стін городських
земляну сипати присьбу...
Підкопались. Звели нанівець труд гіркий.
Відкладається приступ.
І от корсунець іменем Анастас
шле до руського князя стрілу, написавши:
«Дуже просто тобі звоювати нас,
воду в трубах од нас перейнявши.
На схід сонця колодязі, з них і тече...»

Очі звів Володимир до неба, незчувся:
«Якщо збудеться це,— молитовно рече,—
без прогайки хрещуся».—

Розкопали. Розбили. Почекали. Збулось.
От із Корсуня шле він до царів грецьких:
«Славне місто це ваше взяли мені довелось,
а й столицю ще маєте лепську із лепських.
Не про неї, одначе, річ сьогодні веду,
не в потребі моїй столиця.

Чув, тримаєте в себе там молоду...

теє діло... дівицю-куницю.

Не просту, але царську сестрицю...»

Запечалились браття-царі, а чи, мо',
хитрували, до того звичні:

«Як за тебе її, християнку, дамо,
коли сам ти — відомий язичник?

От хрестився якби, присяй-бо, оддали б.

І дістав би довічне царство небесне,
одновірцем нам став би, у дружбі жили б,
а закон в нас, ти знаєш,— чудесний...» —

«Знаю добре,— на те Володимир.— Спізнав
ще раніше закон ваш і служби

і готов хоч сьогодні. От тільки вона,
та дівиця-куниця, бариться щось дуже.

Присилайте!» — «Пришлем,

ти хрестись передніш!» —

Умовляють її. Знов од нього посольство:

«Ті, що з нею прибудуть, хрестили б, і ті ж
доложили вам все по совісті».—

Плаче Анна, а їде, а з нею у путь
вирушають сановники і пресвітери.

От вже й Корсунь. На пристані корсунці

ждуть.

У палати ведуть. Сльози витерла,
запиталась про нього. А він як на те —

от що саме на теє — по божому устрою
розболівся очима, язичник-антей,
возлежить, втирається хусткою.
Загукала: «То швидше хрестися...

Хрестіть!» —

Що прозріє, послала сказати.

Але гук той попереду вірних умить
до його долинув палати.

І підвів. І назустріч посланцям підвівсь
Володимир у силі несамопитій,
предковичним — узріли — вогнем загорівсь
і велів себе тут же хрестити.

Річ відома: прозрів. А як Анну узрів,
то прославив єдиного бога.

Повінчався. Збиратись в дорогу велів.

Нелегка чекала дорога.

Взяв царицю, а Корсунь як віно оддав
за царицю. Шановного взяв Анастаса,
і попів, і церковні посудини взяв,
мідних коней четвірко, мідних ідолів двох,
не забути нічого старався.

Як у Київ прийшовши, перехрестивсь,
повалити велів кумири.

Одвернувся од них, упівока дививсь,
як трошили їх і палили.

А Перуна самого оддав на велик
уселюдський позір: лупцювали бичами,
до хвоста прив'язали коневі, й волік
кінь його із гори до Почайни.

Там — поплив. Але послано вірних мужів,
відпихати від берега казано строго,
і щоб кожен з мужів ніг своїх не жалів —
супроводжував аж за пороги.

Оповісники йшли, не шкодуючи ніг,
всім киянам од князя сказати:

«Хто не прийде на річку, той — ворог мені,

чи боярин, чи раб, вбог, чи зело багатий». —
Те почувши, збиралися, йшли до Дніпра,
гомоніли, зійшовшись, тислись,

забувши про свари:

«Не було б воно добрим, повірте, їй-пра',
не перейняли б його князі та бояри!..»

Уступали в ріку, ніби вперше, брели,
забрідали по груди, а хто — по шию,
молодь — ближче до берега, інші з дітьми

були.

І попи молитву вершили.

І звершилося все, не озвався Перун.

Володимир стояв, ніби вперше їх бачив,

дивився.

Йшли, *радіючи*, повз. Аж озвалось в яру
скомороше — на новий лад піли стару,
богохульницьку — вже! — затіваючи гру:

«Радуйся, о радуйся, земле,—

бог новий народився!..»

ТОЙ, ЩО З ПІСНІ СЛОВО ВИКИДАВ

Ходить-бродить,
щось розказує невлад.
То сміється, то заплаче
невпопад.

Що за дивний чолов'яга
отакий
серед міста, що заклав для нього
Кий?

Чом розмахує портфеликом
пустим?
Чом снується, очі їсть,
неначе дим?

Кажуть, він тяжку, нервову
працю мав.
Що робив? Із пісні слово
викидав.

Не з одної пісні, звісно,—
із пісень.
Так годин робочих вісім
з дня у день.

Понатужиться, бувало,
та: «Ех-ма!» —
Тут було слівце —
уже його нема.

Аж якось-то щось він довго
прикладавсь:
викидав із Пісні Слово —
надірвавсь.

Надірвавшись, ходить-бродить,
говіркий,
славним містом, що заклав для нього
Кий.

Потрясаючи
портфеликом пустим,
все снується,
очі їсть, неначе дим.

ТОЙ, ЩО ЗАВІДУВАВ КАДРАМИ

Я місцем йому поступився в метро
за провінційною звичкою.
Він поглядом гострим своїм, як перо,
мене з поля зору
вичеркнув.

Я далі від нього тоді відступивсь...
Мене він почав роздивлятися!
Вірніше, крізь мене
він трохи
дививсь,
та й так, що я дужче
за бильце захопивсь,
язик мій негадано заворушивсь —
чомусь кортіло назватися.

Та він збайдужів,
очі він перевів
на іншого,
теж, мов, приїжджого.
Сердега нараз чомусь почервонів,
почав гороїжитись.

Він третього взявся вивчати відтак —
той, що завідував кадрами,—
і, вивчених двоє, як двоє друзяк,
до виходу поблукали ми.

А вийшовши, хутко розбіглись чомусь...
Я й думаю: що б то значило?
Я нині про це розкажу ще комусь.
Можливо, разом розтовкмачимо?

ТОЙ, ЩО МЕТАЛ ОБТОЧУЄ

Той, що метал обточує,
Той, що метал приручує,
Ступає кроками точними,
Висловлюється повнозвуччями.

«І що воно,— каже,— за мода така,
Одна на усіх,— допитується.
Все звалювати на чиновника,
Усе на чиновника списувати?»

А ми ж де були?
Дивилися,
Товаришочки-оратори,
Як люд переполовинювався
На роботяг і оракулів?

А ми ж де були?
Похмелялися,
Товаришочки-верстатники,
Як з-поміж нас висувалися
Оті... висуванці за статками?!»

Він висловився. Від згадує,
Він не демонструє поспіху.
В свої п'ятдесят він нагадує
Мені школяра-непослуха.

В свої п'ятдесят, заповнені —
По вінця — вищанням, грюкотом,
Він не розучився висловлювати,
Він не розучився слухати.

6. Опромінені вірші

БУЗКОВИЙ ДИПТИХ

1.

Цвів бузок — прийшов бульдозер
І, не думаючи довго,
Щось в цвітінні запідозрив,
Виставив ножа брудного.

Запідозрив прикривання
Застарілої хатини
Та й ударив під коріння —
Залишилась купа глини.

Люд, довірливий надміру,
Не обурювався йдучи:
Цвів отут бузок допіру —
Вже цвіте димок ядучий.

Мов,
 прогрес — то так і треба.
Мов, своє з нас кожен робить,
Піднімаючи до неба
Наш небачений добробут.

2.

Ти, поете пізньоцвітний,
Начувайся, та не кайся.
Що бульдозерам примітний —
З тою думкою звикайся.

Щоб, коли (якщо) впадеш ти
Під бульдозером прогресу —
В інтересах люду решти,
Добробу́ту в інтересах,—

Сам щоб не пожалкував ти
Ні за іншою судьбою,
Ні що знічено упав ти,
Ні що був ти сам собою,

Ні що, сам собою буди,
На цвітінні не ошадив —
Уцвітав аж в інші душі,
Іншої й не відав знади.

А. Я. Шевченку

А коні не винні,
чорнобильські коні не винні,
що в них провисають,
додолу гнучи, животи,
що шерсть відростає,
що коні зимою повинні
зуміти під снігом
поживу собі віднайти.

Не винні, що очі
їм повняться тою печаллю,
якою месія
зорить з дерев'яних ікон,
що сірого вовка,
бува, виглядають за даллю,
що тужать за упряжжю,
за гнилизною попон,

що плачуть безслізно,—
не винні, не винні, не винні
чорнобильські коні,
правічний змагаючи страх.
Не винні, сердешні, що
пильно вглядаються нині:
чи вовк у снігах,
чи жаркі білокрівці
в очах?

Чорнобильські миші
в Європу ідуть тихо-мирно
(плодитися — не як
бійці чи ідей носії).
Чорнобильські миші —
дебелі, вгодовані, жирні,
незграбні, сумирні,
безпечні, самі не свої.

Коти прикордонні
від них відвертаються спритно:
проходьте, проносьте,
мовляв,— скатертиною путь.
Проходять, проносять,
а нори лінуються рити,
кордони долають,
стовпці пограничні гризуть.

Коти закордонні,
хазяйські і навіть бездомні
(сиріч безробітні),
сахаються, плачуть:
«О, няві!..»

Деруться на стіни,
на вежі
і на мармурові колони —
котячі інфаркти,
котячі інсульти щодня.
Чорнобильські миші
розходяться поміж народи.

Ніщо їм не вадить,
отрута — дратує лишень.
І є така думка,
що вже й Антарктидою бродить
острашливий привид
чорнобильських ситих мишей.

САМОЗАКЛІКИ

Гей,
патріоти борщу, і сала,
і міліцейської футбольної команди,
зложники Атоменерго,
великі борці за мир,
без'язикі, але співучі,
хитруни у віках незрівнянні —
скільки разів самі себе перехитрили,
скільки разів запідозрили самі себе! —
гей, виходьмо, радіоактивні,
виповзаймо з комфортів горьованих,
гей, до Слова, до Честі, до Діла
все ще ленінська кличе доба!
Все ще ленінська — не забарімось,
все ще ленінська — не прозіваймо,
бо удруге вмре Скрипник Микола,
Коцюбинські зотліють оба
вдруге,
втретє,
вчетверте, вдесяте...

З М І С Т

1. ПІСЛЯВОЄННІ

- «Зовемося післявоєнні...» 3
«Школярки, збігони пастушки...» 5
Череда 6
«Батько трофей із війни привіз...» 7
Вічновесняне 8
«Першотравень сільський закосичений...» 9
«Ми грались у війну...» 10
«Невдачі нас підстерігають?» 11
Гнівна присвята 12

2. КУРС ДІДІВСЬКИХ НАУК

- «Приїхав до діда учений онук...» 13
Без назви 15
Великомучениця Яніна 16
Ще, поки що... 20
Три рецепти сентиментальних від найтяжчої
недуги 22
Осінь у Голосієві 25
«Коли космічні холоди...» 26
Спогади старого рибалки, летицівського
старожила 27
«О ці епохоненавпесники...» 28
Поле перейменовуване 30
Історикові 31
«Єсенін, Маяковський, Хвильовий...» 32

3. ШЕВЧЕНКОВА ВЕСНА

- Іде Шевченкова вена 33
Шевченко починається не з горя 34

У п'яного дика в науці	35
Перший малюнок олійними фарбами	36
Корсаков	37
Арешт	39
Серце	41
Біль	42
У сьєві толстовської сльози	43
Як епіграф з Євангелія...	44
Спасибі за Шевченка!	45
«Чого не вивів Шопен...»	47
Душі бриніния	48
На Чернечу!	49
Він — всюди	50

4. ТЕ, ЩО МИ НАЗИВАЄМ ЛЮБОВ'Ю

«Громи у сніх сорочках...»	51
Такий день	52
Першокурсницькі залицяння в Одесі	53
«Все — випадок. І те, що ми...»	54
«Вдиhaеш перший сніг...»	55
Рефлексії	56
Зіставлення	59
«Приснився сон про нас таки нарешті...»	60
«Розплутую давній клубок...»	61
«Наберіться мужності...»	62
«І віки не звели...»	63
Листування	64
«Місяць в одне заглянув вікно...»	66
Невже?..	67
Сонячний зайчик один на двох	68
Льодовиковий період	69
Заклинання	70

5. КИЄВУ НАШОМУ ТИСЯЧА ЛІТ І П'ЯТСОТ

«Києву нашому тисяча літ і п'ятсот...»	71
Князь вибирає віру	73

- Год, що з тем. слово шкидав 81
Год, що зашдував кадрами 83
Год, що метал обточує 84

6 ОПРОМІНІТІ ВІРШІ

- Бузковий дилтвх 86
«А коні не вишні...» 88
«Чорнобильські миші...» 89
Самозаканки 91

Литературно-художественное издание

СТРЕЛЬБИЦКИЙ Михайл Петрович

Версия Прометей

Стихотворения

Київ, видавцтво ЦК ЛКСМУ «Молодь»

На українському мові

Художній редактор *К. О. Рязанов*

Технічний редактор *М. Л. Мелько*

Коректор *З. М. Касценко, О. О. Шелудько*

ИБ № 4501

Здано до набору 28.02.90. Підписано до друку 10.05.90. Формат 70×90 1/2. Папір друк. № 1. Гарнітура літерат. Друк високий. Умовн. арк. 3,51. Умовн. фарбовідб. 3,73. Обл.-вид. арк. 2,69. Тираж 3500 пр. Зам. 0—136. Ціна 45 к.

Ордена «Знак Пошани» видавництво ЦК ЛКСМУ «Молодь», Поліграфкомбінат ЦК ЛКСМУ України «Молодь» ордена Трудового Червоного Прапора видавничо-поліграфічного об'єднання ЦК ВЛКСМ «Молода гвардія». Адреса видавництва та поліграфкомбінату: 252119, Київ-119, вул. Пархоменка, 38—44.